

Część I.

APELACJA W PROCESIE CYWILNYM

1. Uwagi ogólne

ZASKARŻALNOŚĆ

Apelacja jest środkiem odwoławczym. Służy do zaskarżenia merytorycznych orzeczeń sądów I instancji, tj.:

- 1) **wyroków:**
 - a) końcowych (art. 316 § 1 KPC),
 - b) częściowych (art. 317 KPC),
 - c) wstępnych (art. 318 § 1 KPC),
 - d) łącznych (art. 219 KPC),
 - e) uzupełniających (art. 351 § 1 i 3 KPC),
 - f) zaocznych (art. 339 § 1 KPC) w przypadku zaskarżenia ich przez stronę powodową (art. 342, art. 343 § 2 KPC);
- 2) **postanowień** (merytorycznych co do istoty sprawy) wydanych w postępowaniu nieprocesowym (art. 518 KPC);
- 3) **wpisu w księdze wieczystej oraz jego wykreślenia** wydanych przez sąd (art. 626⁸ § 6 i 7, art. 626¹⁰ § 3 KPC) – jeśli postanowienia wydaje referendarz sądowy, to uprawnionemu przysługuje skarga na orzeczenie referendarza sądowego (art. 398²² § 1 KPC).

O tym, czy dany wyrok jest wyrokiem zaocznym czy też kontradiktoryjnym, nie decyduje forma oznaczenia, jaką nadał mu sąd I instancji (bądź jej brak), ale rzeczywiste warunki, w jakich doszło do jego wydania¹. Biorąc pod uwagę nie zakres wydanego wyroku, a sposób jego wydania, wyroki dzieli się na: kontradiktoryjne, zaoczne, z uznania². W sytuacji gdy od wyroku zaocznego wniesiono jednocześnie sprzeciw i apelację, rozpoznaniu w pierwszej kolejności podlega sprzeciw, gdyż jest on środkiem zaskarżenia opozycyjnym podlegającym rozpoznaniu przez sąd I instancji i funkcjonalnie związanym z postępowaniem przed tym sądem.

Nie podlegają zaskarżeniu apelacja:

- 1) nakaz zapłaty wydany w postępowaniu nakazowym (art. 484¹, 493 § 1 KPC);
- 2) nakaz zapłaty wydany w postępowaniu upominawczym (art. 499 § 1, art. 505 § 1 i 2 KPC);
- 3) nakaz zapłaty wydany w europejskim postępowaniu nakazowym (art. 505¹⁵, 505¹⁹, 505²⁰ KPC);
- 4) nakaz zapłaty wydany w elektronicznym postępowaniu upominawczym (art. 505²⁸ § 2, art. 505³⁵ KPC);

¹ Zob. post. SN z 7.11.1995 r. (I PRN 45/95, OSNP 1996, Nr 12, poz. 172) oraz post. SA w Katowicach z 23.4.1992 r. (I ACr 132/92, OSA 1993, Nr 2, poz. 15).

² I. Gil, w: Postępowanie cywilne, Meritum, E. Marszałkowska-Krześ (red.), Warszawa 2021, t. 1, Nb 687, s. 615.

- 5) wyrok zaoczny, gdy stroną skarżącą jest pozwany z uwagi na to, że pozwany może zaskarżyć takie orzeczenie jedynie w drodze sprzeciwu od wyroku zaocznego (art. 344 § 1 KPC).

W drodze apelacji nie można kwestionować uzasadnienia wyroku, gdy nie jest kwestionowane samo rozstrzygnięcie¹.

FUNKCJA I CECHY APELACJI

Funkcją apelacji jest ponowienie i uzupełnienie postępowania, jakie toczyło się przed sądem I instancji w celu sprawdzenia zasadności i legalności zaskarżonego orzeczenia w granicach zaskarżenia, tj. ponowne rozpoznanie sprawy w tych samych granicach, w jakich upoważniony był rozpatrzyć ją sąd I instancji.

Apelacja to środek odwoławczy dewolutywny o charakterze renowacyjnym, jednak nie ma klasycznej postaci, ponieważ sąd II instancji w określonych przypadkach może również uchylić zaskarżone orzeczenie przekazując sprawę do ponownego rozpoznania sądowi I instancji (zob. art. 386 § 4 KPC).

Postępowanie apelacyjne, choć jest postępowaniem odwoławczym, ma charakter rozpoznawczy, tj. merytoryczny i stanowi dalszy ciąg postępowania przeprowadzonego przez sąd I instancji. Rozpoznanie apelacji powinno doprowadzić do naprawienia błędów sądu I instancji, ewentualnie także błędów stron. Sąd II instancji rozpoznający sprawę na skutek apelacji nie jest związany przedstawionymi w niej zarzutami dotyczącymi naruszenia prawa materialnego, wiąza go natomiast zarzuty dotyczące naruszenia prawa procesowego; w granicach zaskarżenia bierze jednak z urzędu pod uwagę nieważność postępowania². O rozpoznawczym charakterze apelacji świadczy treść art. 378 § 1 KPC, zgodnie z którym sąd II instancji „rozpoznaje sprawę” w granicach apelacji, a nie „apelację”, jako środek odwoławczy³.

W postępowaniu uproszczonym (art. 505¹ i n. KPC) oraz w europejskim postępowaniu w sprawie drobnych roszczeń apelację można oprzeć tylko na wymienionych w ustawie zarzutach, co powoduje, że ma ona charakter niepełny i przeważają w niej elementy dawnej rewizji (art. 505⁹ § 1¹, art. 505²⁷ § 1 KPC).

Zrzeczenie się wniesienia apelacji przez stronę procesu, gdy:

- 1) złoży takie oświadczenie przed sądem I instancji po wydaniu wyroku,
- 2) złoży takie oświadczenie przed sądem I instancji na piśmie czy do protokołu rozprawy,
- 3) strony (uczestnicy postępowania) zawarły odpowiednie porozumienie i przedstawiły je sądowi I instancji

jest nieskuteczne, nie wywołuje zamierzonych przez nią skutków prawnoprocesowych, tj. nie skutkuje prawomocnością wydanego orzeczenia bez upływu terminów do zaskarżenia wydanego orzeczenia. Inaczej mówiąc strona, która zrzekłaby się uprawnienia do wniesienia apelacji, nie ponosi ujemnych skutków procesowych, a w szczególności w ustawowym terminie może wnieść apelację i o ile nie będzie ona zawierała braków formalnych, albo zostaną one usunięte, będzie nadany jej bieg – zostanie rozpoznana merytorycznie.

Jedyny wyjątek od tej zasady przewidziano w postępowaniu uproszczonym (zob. art. 505⁸ § 3 KPC). Zgodnie z tym przepisem, strona obecna na posiedzeniu, na którym ogłoszono wyrok, może

¹ I. Biedroń, w: Postępowanie cywilne, Meritum, t. 1, Nb 744, s. 644.

² Zob. uchw. SN (7), mająca moc zasady prawnej z 31.1.2008 r. (III CZP 49/07, OSNC 2008, Nr 6, poz. 55).

³ H. Pietrkowski, Czynności procesowe zawodowego pełnomocnika w sprawach cywilnych, Warszawa, s. 711.

po jego ogłoszeniu w oświadczeniu złożonym do protokołu zrzec się prawa do wniesienia apelacji. W razie zrzeczenia się prawa do wniesienia apelacji przez wszystkich uprawnionych, wyrok staje się prawomocny.

DOPUSZCZALNOŚĆ APELACJI

Dopuszczalność wniesienia apelacji uzależniona jest od:

- 1) istnienia zaskarżonego apelacją orzeczenia;
- 2) legitymacji do jej wniesienia;
- 3) pokrzywdzenia zaskarżonym orzeczeniem;
- 4) spełnienia wymogów formalnych, tj. wniesienie jej w określonym terminie do odpowiedniego sądu (art. 369 KPC) z zachowaniem wymagań formalnych w tym wymagań konstrukcyjnych (art. 368 KPC).

Na orzeczenie o zwrocie kosztów procesu oraz nadaniu wyrokowi rygoru natychmiastowej wykonalności apelacja przysługuje tylko, gdy strona złożyła środek zaskarżenia, co do istoty sprawy. Jeżeli strona skarży tylko orzeczenie o kosztach lub rygorze, powinna wnieść zażalenie (art. 394 § 1 i art. 394^{1a} § 1 KPC).

Apelacja nie jest dopuszczalna w sytuacji, gdy sąd nie orzekł o całości żądania strony (nie można oprzeć apelacji wyłącznie na takim zarzucie) – strona może złożyć do sądu wniosek o uzupełnienie wyroku (zob. art. 351 KPC), a jeśli upłynął już termin do jego wniesienia uprawniona jest do wytoczenia odrębnego nowego powództwa o roszczenie, o którym sąd nie orzekł w wyroku. Nie jest ono objęte powagą rzeczy osądzonej ani zawisłością sporu. Wniosek o uzupełnienie wyroku nie ma wpływu na bieg terminu do wniesienia środka zaskarżenia (art. 353 KPC). Terminy przewidziane do wnoszenia środków zaskarżenia (zwyczajnych i nadzwyczajnych) pozostają w mocy mimo złożenia ww. wniosku.

Apelacja nie może zostać wniesiona jedynie od orzeczenia (wyroku lub postanowienia co do istoty sprawy w postępowaniu nieprocesowym) **nieistniejącego**, czyli:

- 1) niepodpisanego przez skład sądu¹ i nieogłoszonego, o ile przepisy wymagały jego ogłoszenia²;
- 2) wydanego w stosunku do podmiotu, który nie był stroną postępowania. Konsekwencją zaskarżenia takiego orzeczenia powinno być jego uchylenie i umorzenie postępowania przez sąd II instancji;
- 3) orzeczenia wydanego przez osoby, z których żadna nie miała uprawnień sędziowskich, ale formalnie mogła być uważana za osobę mającą takie kompetencje. Wówczas w składzie sądu uczestniczą osoby nieuprawnione, a konsekwencją jest wydanie wyroku w nieważności postępowania (art. 379 pkt 4 KPC), skutkujące uchyleniem zaskarżonego wyroku, zniesieniem postępowania objętego nieważnością i przekazaniem sprawy sądowi I instancji do ponownego rozpoznania.

Orzeczeniem nieistniejącym jest orzeczenie, które zostało wydane formalnie przez sąd, ale nie ma istotnych cech ustawowych, np. nie zawiera podpisu sędziego w spra-

¹ W uchwale z 26.9.2000 r. (III CZP 29/00, OSNC 2001, Nr 2, poz. 25), zawierającej przegląd całego dorobku orzeczniczego w tym względzie, Sąd Najwyższy stwierdził, że wyrok, którego sentencji skład sądu nie podpisał, nie w znaczeniu prawnoprosesowym także wówczas, gdy został ogłoszony (za: H. Pietrzkowski, Czynności procesowe, s. 718–719).

² Z tym zastrzeżeniem, że w uchwale z 10.7.2015 r. (III CZP 44/15, OSNC 2016, Nr 6, poz. 72), Sąd Najwyższy stwierdził, że ogłoszenie wyroku przez sąd I instancji z naruszeniem art. 326 § 1 zd. 2 KPC (przepis przewiduje możliwość odroczenia ogłoszenia wyroku tylko raz na czas do dwóch tygodni), nie wpływa na dopuszczalność apelacji, uznając, że uchybienie temu przepisowi nie ma wpływu na byt i skuteczność wyroku (za: H. Pietrzkowski, Czynności procesowe, s. 718).

wach rozpoznawanych w składzie jednoosobowym, bądź podpisu jednego, niektórych albo wszystkich członków składu orzekającego sądu, ewentualnie nie został ogłoszony mimo istnienia takiego obowiązku ustawowego. Wyrokiem nieistniejącym, niepodlegającym zaskarżeniu jest „dokument” nazwany „wyrokiem” bądź „postanowieniem” sporządzony przez osoby, które nie mogły, nawet w sensie formalnym, być uważane za organ umocowany konstytucyjnie. Orzeczenie nieistniejące nie może zostać ani zmienione, ani uchylone. Apelacja zaskarżająca orzeczenie nieistniejące podlega odrzuceniu¹.

Nieogłoszony wyrok nie może zostać zaskarżony apelacją. Każdy bowiem wyrok podlegający ogłoszeniu, a nieogłoszony jest wyrokiem nieistniejącym w znaczeniu prawnoprocesowym, czego konsekwencją jest to, że apelacja od takiego orzeczenia podlega odrzuceniu, a sam wyrok nie podlega uchyleniu przez sąd II instancji². Jediną możliwością wzruszenia takiego postępowania jest wznowienie go³.

ZAKRES ZASKARŻENIA

Zaskarżeniu podlega orzeczenie sądu. **Nie można skarżyć samego uzasadnienia orzeczenia bez zaskarżenia samego orzeczenia (jego sentencji).** Konsekwencją skierowania jej przeciwko uzasadnieniu orzeczenia jest to, że jako niedopuszczalna podlega odrzuceniu. Interes prawny w zaskarżeniu wyraża się w potrzebie zmiany lub uchylenia zaskarżonego orzeczenia, a nie samej podstawy (motywów) wydanego rozstrzygnięcia. Obligatoryjnym wymogiem formalnym apelacji jako pisma procesowego jest wniosek o zmianę lub uchYLENIE zaskarżonego wyroku, przy czym skarżący zobowiązany jest wskazać zakres żądanej zmiany lub uchYLENIA (art. 368 § 1 pkt 5 KPC), co w przypadku zaskarżenia samego uzasadnienia jest niedopuszczalne.

LEGITYMACJA, INTERES PRAWNY

Strona wnosząca apelację powinna posiadać w zaskarżeniu orzeczenia:

- 1) **legitymację i**
- 2) **interes prawny.**

Brak legitymacji do wniesienia apelacji powoduje jej odrzucenie, jako niedopuszczalnej. Skarżący nie ma legitymacji do wniesienia apelacji, gdy rozstrzygnięcie sądu go nie dotyczy [nie został wymieniony w wyroku, poza interwenientem ubocznym wstępującym do sprawy na etapie wnoszenia apelacji (art. 77 § 2 KPC), prokuratorem (art. 60 KPC), RPO, RPD i RPP w zakresie spraw, w których mają uprawnienia ustawowe, organizacją społeczną w granicach określonych w art. 61 i n. KPC, inspektorem pracy i powiatowym (miejskim) rzecznikiem konsumentów oraz następcą prawnym strony]. Współuczestnik sporu nie jest uprawniony do zaskarżenia orzeczenia w części w jakiej orzeczenie to dotyczy innego współuczestnika i strony przeciwnej.

Pokrzywdzenie orzeczeniem (*gravamen*) zachodzi wtedy, gdy zaskarżone orzeczenie jest obiektywnie w sensie prawnym niekorzystne dla skarżącego, gdyż z punktu widzenia jego skutków związanych z prawomocnością materialną skarżący nie uzyskał takiej ochrony prawnej, którą zamierzał osiągnąć przez procesowo odpowiednie zachowanie w postępowaniu poprzedzającym wydanie orzeczenia (żądanie oddalenia powództwa),

¹ Tak SN w post. z 28.5.1998 r. (III CKN 409/98, Legalis) i z 16.1.2009 r. (V CZ 88/08, Legalis).

² Tak SN w post. z 17.11.2005 r. (I CK 298/05, OSNC 2006, Nr 9, poz. 152).

³ Wyr. SN z 30.11.2007 r. (IV CNP 111/07, Legalis).

a w razie jego braku zaskarżone orzeczenie (np. wyrok zaoczny, nakaz zapłaty) *per se* wywołuje takie skutki. *Gravamen*, będąc warunkiem istnienia interesu prawnego w zaskarżeniu orzeczenia, jest przesłanką dopuszczalności środka zaskarżenia, chyba że interes publiczny wymaga merytorycznego rozpoznania tego środka. Interes prawny w zaskarżeniu orzeczenia to materialna (nie formalna) przesłanka dopuszczalności wniesienia apelacji. **Brak interesu prawnego w zaskarżeniu prowadzi do oddalenia apelacji.** Brak interesu prawnego zachodzi, gdy wyrok formalnie dotyczy skarżącego, który jednak nie ma obiektywnej potrzeby zmiany lub uchylecia zaskarżonego orzeczenia. W uchwale z 15.5.2014 r.¹ SN(7) wskazał, że: „pokrzywdzenie orzeczeniem (*gravamen*) jest przesłanką dopuszczalności środka zaskarżenia, chyba że interes publiczny wymaga merytorycznego rozpoznania tego środka i nadał jej moc zasady prawnej”.

W kolizji z interesem publicznym pozostają orzeczenia wydane w postępowaniach dotkniętych nieważnością, a więc z takim naruszeniem przepisów, które podważa stabilność orzeczeń sądowych. Z tego względu **sąd II instancji, a także Sąd Najwyższy w granicach zaskarżenia biorą z urzędu pod rozagę nieważność postępowania** (art. 378 § 1 i art. 398¹³ § 1 KPC), która jest także jedną z publicznoprawnych przesłanek wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁹ § 1 pkt 3 KPC). Niektóre przyczyny powodujące nieważność postępowania stanowią podstawę skargi o wznowienie postępowania (art. 401 KPC).

FORMA APELACJI

O rodzaju środka odwoławczego decyduje przedmiot rozstrzygnięcia, a nie forma, jaką sąd nadał orzeczeniu². Mylne oznaczenie przez stronę środka odwoławczego nie powoduje dla niej ujemnych konsekwencji, jeżeli z treści wniesionego pisma procesowego stanowiącego środek odwoławczy wynika, że jest apelacją. O charakterze pisma procesowego jako środka zaskarżenia wyroku sądu I instancji rozstrzyga bowiem jego treść, a nie nazwa nadana mu przez stronę procesową. Niewłaściwe określenie środka zaskarżenia nie uniemożliwia jego rozpoznania, o ile tylko posiada wszystkie istotne cechy dla właściwego środka zaskarżenia i został wniesiony w ustawowym terminie. W stosunku do środków zaskarżenia stosowanie art. 130 § 1 KPC nie jest wyłączone. Ostatnio wskazany przepis może być zastosowany także w odniesieniu do mylnego oznaczenia pisma procesowego lub innych oczywistych omyłek i niedokładności, które nie stanowią przeszkody do nadania pismu biegu i rozpoznania go w trybie właściwym.

SKŁAD SĄDU

Sąd II instancji rozpoznaje apelację w składzie trzech sędziów tak na posiedzeniu jawnym (dotyczy to orzeczeń merytorycznych jak i formalnych, np. postanowień o odrzuceniu apelacji, umorzeniu postępowania, przyznaniu i cofnięciu zwolnienia od kosztów sądowych, o odmowie zwolnienia, o odrzuceniu wniosku o zwolnienie oraz o nałożeniu na stronę obowiązku uiszczenia kosztów i skazaniu na grzywnę, jak również postanowień o ustanowieniu, cofnięciu ustanowienia, o odrzuceniu wniosku o ustanowienie adwokata lub radcy prawnego oraz o skazaniu na grzywnę i nałożeniu na stronę obowiązku uiszcze-

¹ II CZP 88/13, Biul. SN 2014, Nr 5, s. 9.

² Zob. uchw. SN(7) z 26.2.1968 r. (III PZP 44/67, OSNC 1968, Nr 8–9, poz. 130) oraz uchw. SN z 6.3.1972 r. (III CZP 27/71, OSNCP 1973, Nr 1, poz. 1).

nia ich wynagrodzenia, jak i także postanowień dowodowych *etc.*), jak i niejawnym, ale tylko w sytuacji, gdy sąd wydaje wyrok (art. 367 § 3 KPC). Wyjątkiem od tej zasady jest przepis art. 505¹⁰ § 1 KPC, zgodnie z którym sąd rozpoznaje apelację w składzie jednego sędziego.

Zgodnie z art. 367 § 3 zd. 2 KPC, na posiedzeniu niejawnym sąd orzeka w składzie jednego sędziego (zasada), z wyjątkiem wydania wyroku, o czym była mowa wyżej, co oznacza, że wszystkie postanowienia (np. o odrzuceniu apelacji, umorzeniu postępowania o przyznaniu i cofnięciu zwolnienia od kosztów sądowych, o odmowie zwolnienia, o odrzuceniu wniosku o zwolnienie oraz o nałożeniu na stronę obowiązku uiszczenia kosztów i skazaniu na grzywnę, jak również postanowień o ustanowieniu, cofnięciu ustanowienia, o odrzuceniu wniosku o ustanowienie adwokata lub radcy prawnego oraz o skazaniu na grzywnę i nałożeniu na stronę obowiązku uiszczenia ich wynagrodzenia, jak i także postanowień dowodowych *etc.*) na posiedzeniu niejawnym sąd wydaje w składzie jednego sędziego.

2. Wymogi formalne apelacji

Apelacja poza tym, że jest środkiem zaskarżenia, jest również pismem procesowym. Powinna zatem w pierwszej kolejności spełniać wymagania formalne pisma procesowego przewidziane w art. 126 KPC (zob. art. 368 § 1 zd. 1 KPC), a ponadto przewidziane w art. 368 § 1 i 2 KPC.

Wyjątki od pisemnej apelacji zostały przewidziane w postępowaniu w sprawach z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych, gdzie pracownik lub ubezpieczony działający bez adwokata lub radcy prawnego może zgłosić w sądzie właściwym ustnie do protokołu powództwo oraz treść środków odwoławczych i innych pism procesowych (art. 466 KPC), w art. 47 ustawy z 19.8.1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego¹, zgodnie z którym art. 368 KPC nie ma zastosowania do środków odwoławczych wnoszonych przez osobę, której postępowanie z tej ustawy dotyczy oraz art. 560 § 2 KPC, zwalniającym osobę, której dotyczy wniosek o ubezwłasnowolnienie z obowiązku dochowania warunków formalnych z art. 368 KPC.

Spełnienie wymogów formalnych powoduje, że apelacja zostanie rozpoznana przez sąd II instancji, konsekwencją ich niespełnienia jest zaś odrzucenie apelacji przez sąd (art. 373 § 1 KPC). W przypadku stwierdzenia braków formalnych apelacji wniesionej przez stronę procesu niezależnie od tego, czy jest reprezentowana przez pełnomocnika, czy nie, musi być ona wezwana przez sąd do ich usunięcia w ustawowym tygodniowym terminie. Bez wezwania do usunięcia braków formalnych apelacji sąd II instancji nie może odrzucić – *a limine* – tj. bez udzielenia stronie ustawowego terminu do usunięcia stwierdzonych braków formalnych. Jeśli przewodniczący w sądzie II instancji wezwał stronę do usunięcia braków formalnych apelacji, a następnie omyłkowo uznał, że zostały one usunięte i nadał jej bieg, kierując sprawę na posiedzenie jawne bądź niejawne, sąd II instancji w przypadku odmiennej oceny, nie jest już zobowiązany do ponownego wezwania strony do usunięcia tego samego braku, do usunięcia którego była już wezwana i może odrzucić apelację.

Apelacja, jak każde pismo procesowe, powinna zawierać:

- 1) sygnaturę akt;
- 2) oznaczenie sądu, do którego jest skierowana (sądu II instancji), mimo że powinna być wniesiona do sądu I instancji (art. 369 KPC), nie ma przy tym obowiązku wskazywania wydziału ani jego numeru, choć w praktyce jest to czynione;

¹ T.j. Dz.U. z 2022 r. poz. 2123 ze zm.

- 3) imię i nazwisko lub nazwę stron, ich przedstawicieli ustawowych i pełnomocników;
- 4) oznaczenie rodzaju pisma (mylnie oznaczenie pisma procesowego lub inne oczywiste niedokładności nie stanowią przeszkody do nadania pismu biegu i rozpoznania go w trybie właściwym);
- 5) podpis strony albo jej przedstawiciela ustawowego lub pełnomocnika;
- 6) wymienienie załączników.

Gdy apelacja jest pierwszym pismem w sprawie (np. apelacja interwenienta ubocznego, który uprzednio nie brał udziału w sprawie), powinno ponadto zawierać oznaczenie interwenienta, jego miejsca zamieszkania lub siedziby i adresu, przedstawiciela ustawowego i pełnomocników, numer Powszechnego Elektronicznego Systemu Ewidencji Ludności (PESEL) lub numer identyfikacji podatkowej (NIP) będącego osobą fizyczną, jeżeli jest on obowiązany do jego posiadania lub posiada go nie mając takiego obowiązku lub numer w Krajowym Rejestrze Sądowym, a w przypadku jego braku – numer w innym właściwym rejestrze, ewidencji lub NIP powoda niebędącego osobą fizyczną, który nie ma obowiązku wpisu we właściwym rejestrze lub ewidencji, jeżeli jest on obowiązany do jego posiadania.

Do apelacji należy dołączyć pełnomocnictwo, jeżeli pismo to wnosi pełnomocnik, który przedtem nie złożył pełnomocnictwa (ciąg pełnomocnictw oraz dokumenty, z których wynika, że osoby które udzieliły pełnomocnictwa były upoważnione do dokonania tej czynności procesowej np. odpis z KRS, uchwała o powołaniu do zarządu i sposób reprezentacji).

Jak każde inne pismo procesowe **apelacja musi być podpisana**. Nie dotyczy to jednak jej odpisów, choć w praktyce są one podpisywane. Należy jednak oznaczyć wówczas, że jest to odpis. Wystarczające jest złożenie podpisu przed informacją o załącznikach. Za stronę, która nie może się podpisać, podpisuje pismo osoba przez nią upoważniona, z wymienieniem przyczyny, dla której strona sama się nie podpisała.

Poza ww. wymaganiami przewidzianymi dla pisma procesowego **apelacja powinna zawierać oznaczenie zaskarżonego wyroku, tj. wskazanie sądu, który wydał zaskarżony wyrok, sygnaturę akt i datę jego wydania**.

Wymogiem formalnym apelacji jest także wskazanie czy podmiot, który wniósł apelację zaskarża wyrok w całości, czy w części, a jeśli w części należy precyzyjnie określić zakres tego zaskarżenia, tj. wskazać, którą konkretnie część wyroku skarży (z którą się nie zgadza) apelujący. Sąd jest bowiem związany zakresem zaskarżenia, tzn. nie może rozstrzygać o wyroku sądu I instancji w zakresie w jakim nie został on zaskarżony apelacją (wyjątki zostały przewidziane w art. 378 KPC). W części niezaskarżonej wyrok staje się prawomocny.

Ponadto apelacja powinna zawierać zwięzłe przedstawienie zarzutów oraz ich uzasadnienie, powołanie w razie potrzeby nowych faktów lub dowodów, wniosek o zmianę lub o uchylenie wyroku z zaznaczeniem żądanej zmiany lub uchylenia. W zakresie wymagań konstrukcyjnych apelacji powinna ona być sporządzona według następującego schematu: zaskarżam, zarzucam, powołuję, wnoszę¹.

ZARZUTY

Wymogiem formalnym apelacji jest także zwięzłe przedstawienie zarzutów. Apelacja może być oparta na kilku różnych zarzutach. Apelacja nie jest ograniczona do określonych podstaw zaskarżenia, co jest konsekwencją tego, że zmierza do ponownego merytorycznego rozstrzygnięcia sprawy.

¹ H. Pietrzkowski, Czynności procesowe, s. 728.

W apelacji, która nie jest wnoszona w postępowaniu uproszczonym zarzutem apelacji może być zatem **każda wada orzeczenia, która w ocenie skarżącego uzasadnia wniesienie apelacji i zaskarżenie orzeczenia sądu I instancji**. Zarzuty apelacji nie muszą być przy tym przedstawiane w sposób sformalizowany. Inaczej mówiąc, skarżący nie jest zobowiązany do wskazania, czy doszło do naruszenia prawa materialnego, czy procesowego, choć w praktyce tak się dzieje. Skarżący, wnoszący apelację (także w postępowaniu uproszczonym), niezależnie od tego, czy jest reprezentowany przez profesjonalnego pełnomocnika, czy nie, nie jest zobowiązany do wskazywania konkretnych przepisów prawa, które jego zdaniem zostały naruszone.

Zarzuty apelacji nie muszą być wskazane w *petitum* apelacji czy wyodrębnionej części apelacji, powinny być jednak precyzyjne, tj. jednoznaczne i przedstawione w sposób umożliwiający dokonanie ich kwalifikacji i oceny przez sąd II instancji. Powinny być także szczegółowe, aby sąd II instancji przeprowadził postępowanie apelacyjne we właściwym kierunku. Niewystarczające jest przy tym ogólnikowe wskazanie na naruszenie przepisów prawa czy to procesowego, czy materialnego bez dalszego uzasadnienia na czym to naruszenie (błąd sądu I instancji) polega.

Zarzuty apelacji mogą dotyczyć zarówno obrazy prawa materialnego, istotnych przepisów postępowania, jak i błędnego ustalenia stanu faktycznego sprawy, a także mogą stanowić przypadki nieważności postępowania przewidziane w art. 379 KPC. Warto zaznaczyć, że w apelacji skarżący może wskazywać na naruszenie przepisów postępowania, które legły u podstaw wydania postanowienia, które mogło być zmienione lub uchylone stosownie do okoliczności, jeżeli strona zwróciła uwagę sądu na to uchybienie w toku posiedzenia, ewentualnie na kolejnym posiedzeniu, chyba że niezgłoszenie zastrzeżenia nastąpiło bez jej winy, o czym stanowi art. 162 KPC.

Skarżący może zmienić zarzuty podniesione w pisemnej apelacji, a także sformułować nowe, jeżeli mieszczą się w granicach zaskarżenia apelacji. Inaczej jest jednak w odniesieniu do zarzutów naruszenia prawa procesowego (innych niż dotyczące nieważności postępowania), które nie mogą być zmieniane po terminie otwartym do wniesienia apelacji. Podobnie w postępowaniu uproszczonym w art. 505⁹ KPC ustawodawca wskazał, że niedopuszczalne jest przedstawienie nowych zarzutów po upływie terminu do wniesienia apelacji (chodzi o zarzuty dotyczące naruszenia prawa materialnego i prawa procesowego poza zarzutami dotyczącymi nieważności postępowania).

NARUSZENIE PRAWA MATERIALNEGO

Zarzut dotyczący obrazy przepisów prawa materialnego może sprowadzać się do zastosowania niewłaściwego przepisu prawa, niewłaściwej subsumcji, tj. niewłaściwego zastosowania danego przepisu prawa do ustalonego stanu faktycznego sprawy oraz na niewłaściwej, tj. błędnej wykładni przepisu prawa. Kodeks postępowania cywilnego **nie wprowadza zakazu zmiany zarzutów** apelacyjnych dotyczących naruszenia prawa materialnego, procesowego i dotyczących nieważności postępowania, o ile zmiany te są zgłoszone w terminie otwartym do wniesienia apelacji oraz dotyczących naruszenia prawa materialnego i nieważności postępowania także po terminie do wniesienia apelacji, aż do wydania orzeczenia przez sąd II instancji, co oznacza, że dopuszczalna jest ich zmiana w toku postępowania apelacyjnego.

W uchwale z 31.1.2008 r.¹ SN(7) stwierdził, że sąd II instancji rozpoznający sprawę na skutek apelacji nie jest związany przedstawionymi w niej zarzutami dotyczącymi naruszenia

¹ III CZP 49/07, OSNC 2008, Nr 6, poz. 55.

prawa materialnego, wiąży go natomiast zarzuty dotyczące naruszenia prawa procesowego; w granicach zaskarżenia jednak bierze z urzędu pod uwagę nieważność postępowania.

Wnoszący apelację uprawniony jest także ograniczyć podniesione zarzuty apelacji oraz uzasadnienie powołanych zarzutów lub ich uzasadnienie. Może także na każdym etapie postępowania apelacyjnego wskazywać na nieważność postępowania, skoro sąd II instancji obowiązany jest wziąć ją pod rozagę z urzędu.

Zmiany zarzutów można dokonać również przed upływem terminu do wniesienia apelacji, także w postępowaniu uproszczonym.

NARUSZENIE PRZEPISÓW PRAWA PROCESOWEGO

Naruszenie przepisów prawa procesowego, które stanowią przyczynę nieważności postępowania, sąd II instancji bierze pod uwagę z urzędu. Stwierdzenie ich naruszenia powoduje uchylenie zaskarżonego orzeczenia. Naruszenie innych przepisów powinno mieć wpływ na rozstrzygnięcie. Jeśli tak nie jest, apelacja podlega oddaleniu, jeśli zaskarżony wyrok odpowiada prawu, gdyż sąd II instancji nie mógłby ani uchylić, ani zmienić zaskarżonego orzeczenia, jeśli stwierdzone uchybienia (naruszenia) nie prowadziłyby do takich skutków. Między zarzutami apelacji a rozstrzygnięciem sądu II instancji musi zachodzić związek przyczynowy.

WADLIWY STAN FAKTYCZNY I BŁĘDNA SUBSUMCJA/PRAWDŁOWY STAN FAKTYCZNY I NIEWŁAŚCIWE NORMY

Należy odróżnić sytuację, gdy w sprawie sąd I instancji wadliwie ustalił stan faktyczny, a następnie dokonał błędnej subsumcji tak ustalonego stanu faktycznego pod obowiązujące przepisy prawa, od sytuacji, w której sąd prawidłowo ustalił stan faktyczny, a następnie zastosował do niego niewłaściwe normy prawne. W pierwszym przypadku należy podnieść zarzuty procesowe zmierzające do wykazania błędnego ustalenia przez sąd I instancji stanu faktycznego, a ewentualnie następnie zarzuty naruszenia prawa materialnego, o ile w ogóle zachodzi taka potrzeba. W sytuacji gdy skarżący nie zarzuca naruszenia przepisów postępowania w powyższym przypadku, dla oceny zasadności zarzutu naruszenia prawa materialnego miarodajny jest stan faktyczny przyjęty za podstawę rozstrzygnięcia (ustalony przez sąd I instancji). Inaczej mówiąc, bez podniesienia zarzutów procesowych sąd II instancji będzie opierał się na stanie faktycznym ustalonym przez sąd I instancji (nie może go zmienić), co w konsekwencji może prowadzić do oddalenia apelacji, gdyż zastosowanie przepisu prawa materialnego mogło być uzasadnione w tak ustalonym stanie faktycznym, jaki ustalił sąd I instancji. Zarzutami naruszenia prawa procesowego sąd II instancji jest związany (także ich brakiem) i jeśli ich nie zgłoszono, albo nie ma wśród nich zarzutów, które zmierzają do zakwestionowania prawidłowości ustalonego przez sąd I instancji stanu faktycznego, to stan ten, co do zasady, będzie stanowił podstawę oceny, czy sąd I instancji prawidłowo zastosował przepisy prawa materialnego. Wadliwość zastosowanej podstawy prawnej rozstrzygnięcia może wynikać tak z uchybienia procesowego, gdy błędny stan faktyczny pociąga za sobą zastosowanie przez sąd I instancji niewłaściwej normy prawnej, jak i z naruszenia wyłącznie samych przepisów prawa materialnego. Wadliwość podstawy faktycznej wynika zawsze z uchybienia przepisów prawa procesowego.

Aktualnie w zarzutach co do podstawy faktycznej rozstrzygnięcia skarżący obowiązany jest wskazać fakty ustalone przez sąd I instancji niezgodnie z rzeczywistym stanem rzeczy lub istotne dla rozstrzygnięcia fakty nieustalone przez sąd I instancji o czym stanowi art. 368 § 1¹ KPC.

NOWE FAKTY I DOWODY

Podstawą wniesienia apelacji może być także zaistnienie nowych faktów lub dowodów, o ile strona nie mogła ich powołać w postępowaniu przed sądem I instancji albo że potrzeba ich powołania się na nie wynikała później, tj. po wydaniu przez sąd I instancji orzeczenia.

Powołując nowe fakty lub dowody, skarżący zobowiązany jest uprawdopodobnić, że ich powołanie w postępowaniu przed sądem I instancji nie było możliwe albo potrzeba ich powołania wynikała później (art. 368 § 1² KPC). Do czasu sprzed nowelizacji, która weszła w życie 7.11.2019 r., skarżący zobowiązany był powyższe wykazać, co oznacza udowodnić. Aktualnie jest zobowiązany powyższe jedynie uprawdopodobnić, co oznacza, że nie jest zobowiązany przedstawiać w tym zakresie dowodów, ale z drugiej strony nie może poprzestać na twierdzeniu, że tak właśnie było. Nieskuteczne jest zatem samo przytoczenie nowych faktów lub dowodów bez uprawdopodobnienia powyższych przesłanek. Samo przytoczenie nowych faktów lub dowodów może prowadzić do pominięcia przez sąd II instancji nowo wskazanych przez skarżącego faktów i oddalenia nowo zgłoszonych dowodów.

Ponadto powołując fakt wykazany dowodem utrwalonym za pomocą urządzenia rejestrującego dźwięk albo obraz lub dźwięk skarżący zobowiązany jest oznaczyć część zapisu dotyczącą tego faktu (art. 368 § 1³ KPC). Powyższe dotyczy tak nowo zgłaszanych dowodów, jaki i tych, które już zostały zgłoszone w toku postępowania dowodowego, jak również dowodów utrwalonych podczas posiedzenia jawnego, czy rozprawy, o ile były rejestrowane (np. dowody z zeznań świadków, przesłuchania stron, uzupełniających ustnych opinii biegłych *etc.*).

WNIOSKI APELACJI

Apelacja, jako środek zaskarżenia musi zawierać także wniosek o zmianę lub o uchylenie zaskarżonego wyroku z zaznaczeniem zakresu żądanej zmiany lub uchylenia. Skarżący może domagać się uchylenia zaskarżonego wyroku i odrzucenia pozwu, jeżeli postępowanie przed sądem I instancji dotknięte jest nieważnością, o której mowa w art. 379 pkt 1–3 w zw. z art. 386 § 3 KPC, albo uchylenia wyroku i przekazania sprawy sądowi I instancji do ponownego rozpoznania, jeżeli postępowanie dotknięte jest nieważnością, o której mowa w art. 379 pkt 4–6 w zw. z art. 386 § 2 KPC, a także, gdy sąd I instancji nie rozpoznał istoty sprawy albo, gdy wydanie wyroku wymaga przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości (art. 386 § 4 KPC). W pozostałych sytuacjach skarżący może domagać się zmiany wyroku sądu I instancji. Domaganie się przez skarżącego uchylenia zaskarżonego wyroku powinno być połączone ze wskazaniem, jakiego orzeczenia następczego strona domaga się (odrzucenia pozwu, umorzenia postępowania czy przekazania sprawy do ponownego rozpoznania), w przypadku domagania się zmiany zaskarżonego wyroku należy zaś wskazać na czym ta zmiana ma polegać. Sąd II instancji nie jest jednak związany wnioskami apelacji, a dyspozycja art. 385 oraz art. 386 § 1–4 KPC skierowana została do tego sądu. Niedostosowanie wniosku apelacji do sytuacji procesowej w jakiej została wniesiona, nie może skutkować ani odrzuceniem, ani oddaleniem apelacji.

Ważne, że skarżący może zgłosić w apelacji wniosek ewentualny, na wypadek nieuwzględnienia wniosku podstawowego¹.

WARTOŚĆ PRZEDMIOTU ZASKARŻENIA

Niezbędnym elementem apelacji w sprawach o prawa majątkowe jest także obowiązek wskazania wartości przedmiotu zaskarżenia, o czym stanowi art. 368 § 2 KPC. Musi być ona przez skarżącego oznaczona. Oblicza się ją stosując odpowiednio art. 19–24 i 25 § 1 KPC. W sprawach o roszczenia majątkowe wartość ta decyduje o wysokości należnej opłaty stosunkowej.

Obowiązek podania w piśmie procesowym wartości przedmiotu sporu (zaskarżenia), tj. określonej kwoty, obejmuje tylko sprawy o prawa majątkowe, w których przedmiotem sprawy nie jest oznaczona kwota pieniężna. Jest ona wówczas wartością przedmiotu sporu (zaskarżenia). Obowiązek wskazania przez stronę wartości przedmiotu sporu (zaskarżenia) w sprawach o prawa majątkowe dotyczy tylko tych przypadków, gdy od tej wartości uzależniona jest właściwość rzeczowa sądu (art. 17 pkt 4 KPC), wysokość opłaty (opłata stosunkowa) lub dopuszczalność środka odwoławczego (art. 398² § 1 KPC).

Wartość przedmiotu zaskarżenia może być:

- 1) niższa (wyrok zaskarżono w części);
- 2) wyższa (powód rozszerzył powództwo lub sąd orzekł ponad żądanie, mimo że aktualnie nie obowiązuje już przepis art. 321 § 2 KPC) albo
- 3) równa wartości przedmiotu sporu.

Od wartości przedmiotu zaskarżenia należy odróżnić wartość przedmiotu sporu.

Wartość przedmiotu sporu to wartość dochodzonego w procesie roszczenia oznaczona kwotą pieniężną wyrażoną w PLN (por. art. 19–26 KPC). Roszczeniem dochodzonym pozwem może być **określona kwota pieniężna** i wówczas stanowi ona wartość przedmiotu sporu, o ile jest wyrażona w PLN, a jeśli nie jest, należy określić ją w PLN, albo **inne prawo majątkowe** np. ruchomość i wówczas wartością przedmiotu sporu jest wartość tego prawa albo rzeczy ruchomej, którą powód zobowiązany jest określić kwotą pieniężną zaokrągloną do pełnych złotych. W **powództwach o ustalenie** wartością przedmiotu sporu jest wartość prawa, którego ustalenia domaga się powód, w **powództwach o ukształtowanie** wartością przedmiotu sporu będzie zaś wartość prawa objętego pozwem, a zatem w obu przypadkach prawa, którego ochrony domaga się powód, przy czym jest wówczas zobowiązany określić tę wartość zaokrąglając ją do pełnych złotych. W przypadku nieprawidłowego określenia przez powoda wartości przedmiotu sporu, sąd może ją sprawdzić i zarządzić w tym celu dochodzenie, przy czym może to uczynić z urzędu do czasu doręczenia odpisu pozwu, a po jego doręczeniu pozwanemu, tylko na jego zarzut zgłoszony przed wdaniem się w spór co do istoty sprawy (art. 25 KPC). Wartość przedmiotu sporu wyznacza granice rozstrzygnięcia sądu, który nie może wyrokować co do przedmiotu, który nie był objęty żądaniem, ani zasądzać ponad żądanie (por. art. 321 § 1 KPC).

Wartość przedmiotu zaskarżenia to wartość roszczenia lub roszczeń dochodzonych w drodze środków zaskarżenia. Mogą być one dochodzone w całości lub w części w porównaniu z wartością przedmiotu sporu. Wartość przedmiotu zaskarżenia nie może, co do zasady, przekraczać wartości przedmiotu sporu (nie może być od niego, co do zasady, wyższa).

Wskazanie wartości przedmiotu sporu przez powoda jest istotne już na etapie wnoszenia pozwu, nawet gdy pismo podlega opłacie stałej, ponieważ pozwala to sądowi od-

¹ I. Biedroń, w: Postępowanie cywilne, Meritum, s. 652.

woławczemu na weryfikację wskazanej następnie przez stronę wartości przedmiotu zaskarżenia. Obowiązek podania wartości przedmiotu sporu lub zaskarżenia jest zatem wymagany także w sprawach o prawa majątkowe, w których pobierana jest opłata stała, która nie jest zależna od wartości przedmiotu sporu lub przedmiotu zaskarżenia. W sprawach, gdy pobierana jest opłata stosunkowa, a apelacja nie dotyczy całości przedmiotu sporu lub też wskazuje jako zaskarżoną tylko część orzeczenia, wnoszący ją ponosi opłatę tylko w stosunku do wartości tej części.

O części przedmiotu sporu lub zaskarżenia można mówić tylko w sytuacjach, w których możliwy jest podział roszczeń pod względem podmiotowym (w sprawie występuje kilku powodów, którzy są współuczestnikami formalnymi, a pismo pochodzi od jednego lub od niektórych z nich), albo przedmiotowym (w sprawie dochodzonych jest kilka roszczeń, a pismo dotyczy tylko jednego lub niektórych z nich albo części roszczenia o charakterze podzielnym).

Nie jest wymagane podawanie wartości przedmiotu sporu ani wartości przedmiotu zaskarżenia, jeżeli przedmiotem sprawy jest oznaczona kwota pieniężna wyrażona w PLN. Wartość tę bowiem określa wysokość podanej kwoty pieniężnej, a wysokość ta decyduje o właściwości rzeczowej sądu I instancji, wysokości opłat stosunkowych, jak również o dopuszczalności wniesienia skargi kasacyjnej.

Wartość przedmiotu sporu lub zaskarżenia podaje się w złotych, zaokrąglając w górę do pełnego złotego (art. 126¹ § 3 KPC).

Jeśli jednak skarżący w ogóle nie ma obowiązku podania wartości przedmiotu zaskarżenia, bo stanowi ją podana kwota pieniężna (art. 19 § 1 KPC), to nie zachodzi potrzeba jej zaokrąglania, chyba że istnieje konieczność obliczenia stosunkowej opłaty sądowej od apelacji od kwoty pieniężnej stanowiącej przedmiot zaskarżenia (art. 21 KSCU).

Nie podlegają zliczeniu wartości przedmiotów zaskarżenia objęte wyrokiem łącznym, jak również wyrokiem obejmującym powództwo główne i wzajemne.

W sprawach o prawa majątkowe, w których przedmiotem zaskarżenia nie jest oznaczona kwota pieniężna, zachodzi konieczność określenia wartości przedmiotu zaskarżenia według reguł wskazanych w art. 368 § 2 i art. 19 § 2–2⁴ KPC, chociażby żądanie przed sądem I instancji obejmowało oznaczoną kwotę pieniężną.

Dla przykładu: gdy przedmiotem zaskarżenia są tylko odsetki od roszczenia głównego, albo ich część, gdyż nie stanowią oznaczonej kwoty pieniężnej, w rozumieniu art. 19 § 1 KPC, chyba że zostały przez stronę wnoszącą apelację skapitalizowane, tj. określone wyliczoną kwotą. Apelujący może bowiem zaskarżyć w apelacji wyrok sądu I instancji w części, tj. w zakresie zasądzonych odsetek ustawowych np. od 12.10.2013 r. do 17.5.2015 r., nie negując zasądzonych odsetek od 18.5.2016 r. do dnia zapłaty. Wówczas w apelacji może wskazać, że: zaskarża wyrok sądu I instancji w części – w zakresie odsetek ustawowych od kwoty X zasądzonych w punkcie 1 od 12.10.2013 r. do 17.5.2015 r., albo dodatkowo wyliczyć kwotowo te odsetki i wskazać ją w apelacji. W pierwszym przypadku wskazanie wartości przedmiotu zaskarżenia przez apelującego będzie konieczne, a w drugim wartością przedmiotu zaskarżenia będą te wyliczone kwotowo (skapitalizowane) odsetki.

Zgodnie z art. 20 KPC, **do wartości przedmiotu sporu nie wlicza się odsetek, pożytków i kosztów**, gdyż są to roszczenia akcesoryjne, które nie mają samodzielnego bytu i nie mogłyby powstać bez roszczenia głównego. Odsetki nie podlegają wliczeniu do wartości przedmiotu zaskarżenia, ale tylko jeżeli są dochodzone obok roszczenia głównego. Powinny być także doliczone do wartości przedmiotu sporu, jeśli dochodzone są od danej kwoty od danej daty początkowej do danej daty końcowej, tj. za zamknięty okres, a nie do dnia zapłaty, a zatem daty, której z góry nie można określić, skoro dzień ten jeszcze nie nadszedł.

W sprawach o prawo do świadczeń powtarzających się sposób określania wartości przedmiotu sporu został uregulowany w art. 22 KPC, przy czym chodzi tu o świadczenia powtarzające się, ale jeszcze niewymagalne, gdyż w przypadku świadczeń wymagalnych

wartością przedmiotu sporu jest cała dochodzona kwota (art. 19 § 1 KPC), która może podlegać podwyższeniu w przypadku rozszerzenia żądania o świadczenia powtarzające się również w postępowaniu apelacyjnym (art. 383 zd. 2 KPC). W sprawach o świadczenia powtarzające się określona w pozwie wartość przedmiotu sporu, zgodnie z zasadami przewidzianymi w art. 22 KPC, nie podlega podwyższeniu o dalsze okresy, wobec czego wartość przedmiotu zaskarżenia nie może uwzględniać kwoty będącej równowartością tych świadczeń za kolejne miesiące trwania postępowania.

Sąd II instancji może sprawdzić podaną przez skarżącego wartość przedmiotu zaskarżenia na każdym etapie postępowania apelacyjnego (art. 25 § 1 w zw. z art. 368 § 2 KPC) i ustalić ją wydając w tym zakresie postanowienie. W przypadku jej podwyższenia, sąd powinien wezwać stronę skarżącą do uiszczenia brakującej opłaty sądowej od wniesionej apelacji pod rygorem jej odrzucenia – także, gdy apelacja została wniesiona przez profesjonalnego pełnomocnika procesowego, jakim jest adwokat czy radca prawny.

3. Termin do wniesienia apelacji, miejsce wniesienia, opłata, właściwość sądu

TERMIN

Termin do wniesienia apelacji wynosi co do zasady 2 tygodnie i biegnie od dnia doręczenia stronie skarżącej wyroku z uzasadnieniem. W przypadku przedłużenia terminu do sporządzenia pisemnego uzasadnienia wyroku termin ten wynosi 3 tygodnie, o czym sąd zawiadamia stronę doręczając jej wyrok z uzasadnieniem. Jeżeli w zawiadomieniu termin ten wskazano błędnie, a strona się do niego zastosowała, apelację uważa się za wniesioną w terminie (art. 369 § 1¹ KPC).

W sytuacji gdy strona nie wniosła o sporządzenie pisemnego uzasadnienia albo transkrypcji ustnego uzasadnienia, w sytuacji gdy zostało wygłoszone, termin do wniesienia apelacji wynosi 2 tygodnie od dnia ogłoszenia orzeczenia, albo jego doręczenia stronie (wyroku zaocznego stronie powodowej, osobie pozbawionej wolności).

W przypadku gdy wyrok jest uzasadniany i doręczany z urzędu – termin do wniesienia apelacji biegnie zawsze od daty jego doręczenia.

Początkowym momentem, z którym strona uzyskuje uprawnienie do wniesienia apelacji jest wydanie wyroku. Konsekwencją wcześniejszego wniesienia apelacji jest jej odrzucenie, gdyż dotyczy ona orzeczenia nieistniejącego. Także wniosek o sporządzenie uzasadnienia orzeczenia nie może zostać skutecznie złożony przed wydaniem i ogłoszeniem orzeczenia, tj. nawet w tym samym dniu, w którym orzeczenie zostało wydane, ale jeszcze przed jego ogłoszeniem, gdyż także będzie dotyczył orzeczenia nieistniejącego, skoro w chwili jego składania sąd nie wydał jeszcze orzeczenia.

Pisemne uzasadnienie wyroku sporządza się na wniosek strony o doręczenie wyroku z uzasadnieniem zgłoszony w terminie tygodnia od dnia ogłoszenia wyroku (art. 328 § 1 KPC). W przypadkach gdy wyrok doręcza się z urzędu, tygodniowy termin liczy się od dnia doręczenia wyroku. We wniosku należy wskazać, czy pisemne uzasadnienie ma dotyczyć całości wyroku, czy jego części, w szczególności poszczególnych objętych nim rozstrzygnięć. Sąd odrzuca wniosek niedopuszczalny, spóźniony, nieopłacony lub dotknięty brakami, których nie usunięto mimo wezwania. Można skutecznie wnieść apelację przed żądaniem sporządzenia uzasadnienia wyroku, a następnie złożyć wniosek o sporządzenie uzasadnienia orzeczenia.

DORĘCZENIE WYROKU PEŁNOMOCNIKOWI

Wyrok z uzasadnieniem powinien być doręczony pełnomocnikowi procesowemu albo samej stronie, gdy nie ustanowiła ona pełnomocnika procesowego. Termin do wniesienia apelacji rozpoczyna bieg dopiero od chwili prawidłowego doręczenia odpisu wyroku z uzasadnieniem, z tym że nieprawidłowe doręczenie nie jest przeszkodą do wniesienia środka odwoławczego, który nie może zostać odrzucony, mimo iż nie rozpoczął się bieg terminu do wniesienia apelacji. Odrzuceniu podlega apelacja spóźniona (art. 373 § 1 KPC), a nie taka, gdy termin do jej wniesienia nie zaczął jeszcze biec, o ile oczywiście zaskarżone orzeczenie zostało już wydane (podpisane i ogłoszone). Gdy odpis wyroku z uzasadnieniem doręczono pełnomocnikowi i jednocześnie bezpośrednio stronie procesu, termin do wniesienia apelacji biegnie od dnia doręczenia go pełnomocnikowi. Pełnomocnikowi procesowemu kilku osób doręcza się jeden odpis wyroku z uzasadnieniem, chyba że jest to pełnomocnik ustanowiony wyłącznie do odbioru pism sądowych (art. 141 § 1 i 2 KPC). Gdy strona ustanowi kilku pełnomocników procesowych, wyrok z uzasadnieniem należy doręczyć jednemu z nich, może nim być także pełnomocnik substytucyjny, chyba że strona wskazała konkretnego pełnomocnika procesowego, któremu mają być doręczane pisma sądowe. Strona, która ustanowiła pełnomocnika procesowego nie może skutecznie domagać się, aby pisma były doręczane jej bezpośrednio, ani wyłączyć z uprawnień procesowych pełnomocnika procesowego uprawnienia do doręczenia mu korespondencji związanej z postępowaniem sądowym, w którym ją reprezentuje. O tym, czy daną osobę można uważać za pełnomocnika procesowego strony, decyduje dzień doręczenia orzeczenia z uzasadnieniem, a nie dzień wysłania korespondencji z sądu. Wypowiedzenie pełnomocnictwa odnosi skutek prawny w stosunku do sądu z chwilą zawiadomienia go o tym fakcie.

Doręczenie orzeczenia z uzasadnieniem jednocześnie kilku pełnomocnikom procesowym strony w różnych terminach powoduje, że termin do wniesienia apelacji rozpoczyna bieg w dacie najwcześniejszego doręczenia. Późniejsze doręczenia orzeczenia z uzasadnieniem pozostałym pełnomocnikom procesowym strony należy potraktować wyłącznie jako nieprawidłowe, dla tej samej strony – nie wywołują żadnych skutków prawnych w tym przede wszystkim nie mają wpływu na bieg terminu do złożenia apelacji, który rozpoczął bieg z chwilą pierwszego skutecznego doręczenia. W przypadku wniesienia apelacji w ustawowym 2-tygodniowym terminie, ale w sytuacji uchybienia terminowi do złożenia wniosku o sporządzenie uzasadnienia wyroku, apelacja może zostać rozpoznana, o ile została wniesiona w ustawowym terminie 2 tygodni od dnia ogłoszenia wyroku lub doręczenia jego odpisu. W przeciwnym razie podlega odrzuceniu przez sąd II instancji.

Biegu terminu do wniesienia apelacji nie przerywa złożenie wniosku o: ustanowienie pełnomocnika z urzędu, zwolnienie od kosztów sądowych, sprostowanie oraz wykładnię lub uzupełnienie wyroku sądu I instancji. W przypadku ustanowienia pełnomocnika z urzędu nie zachodzi potrzeba ponownego doręczenia mu odpisów zaskarżonego orzeczenia.

UPŁYW TERMINU

Termin do wniesienia apelacji jest terminem ustawowym i procesowym. Nie podlega skracaniu, ani przedłużaniu. W przypadku jego uchybienia możliwe jest jego przywrócenie, o ile zaistnieją przesłanki ustawowe do przywrócenia uchybionego terminu. Upływ terminu sąd uwzględnia z urzędu i z tej przyczyny odrzuca wniesioną apelację

(zob. art. 373 § 1 KPC). Błędne pouczenie strony przez sąd o terminie do wniesienia apelacji nie powoduje przedłużenia tego terminu; apelacja wniesiona w terminie wskazanym w tym pouczeniu, z tym że po upływie ustawowego terminu (art. 369 § 1 KPC), podlega odrzuceniu (art. 373 § 1 KPC), z tym że w takim przypadku skarżący może skutecznie domagać się przywrócenia terminu do jej wniesienia, gdyż uchybienie nastąpiło – co do zasady – bez jego winy. Wyjątkiem jest tu art. 369 § 1¹ KPC, zgodnie z którym w przypadku przedłużenia terminu do sporządzenia pisemnego uzasadnienia wyroku termin ten wynosi 3 tygodnie, o czym sąd zawiadamia stronę doręczając jej wyrok z uzasadnieniem. Jeżeli w zawiadomieniu termin ten wskazano błędnie, a strona się do niego zastosowała, apelację uważa się za wniesioną w terminie, co oznacza, że strona nie będzie musiała składać wniosku o przywrócenie terminu do wniesienia apelacji.

MIEJSCE WNIESIENIA APELACJI

Apelację należy wnieść albo w biurze podawczym sądu I instancji, który wydał zaskarżone orzeczenie, albo przez oddanie tego pisma procesowego w polskiej placówce pocztowej operatora wyznaczonego w rozumieniu ustawy z 23.11.2012 r. – Prawo pocztowe lub w placówce pocztowej operatora świadczącego pocztowe usługi powszechne w innym państwie członkowskim Unii Europejskiej (art. 165 § 2 KPC), przy czym powinno być ono skierowane do ww. sądu I instancji (który rozpoznawał sprawę i wydał zaskarżony wyrok), a nie dowolnego innego sądu. Datą wniesienia apelacji – nadanej w zagranicznym urzędzie pocztowym poza Unią Europejską – do właściwego sądu polskiego I instancji jest data przekazania przez ten urząd przesyłki listowej polskiemu urzędowi pocztowemu albo operatorowi świadczącemu pocztowe usługi powszechne w państwie członkowskim Unii Europejskiej.

Ustawowy termin do wniesienia apelacji, uważa się za zachowany także wtedy, gdy przed jego upływem strona wniosła apelację do sądu II instancji, właściwego do jej rozpoznania (art. 369 § 3 zd. 1 KPC). W takim wypadku sąd ten niezwłocznie zawiadamia sąd I instancji o wniesieniu apelacji i żąda przedstawienia akt sprawy (art. 369 § 3 zd. 2 KPC).

W razie wysłania (złożenia) apelacji do sądu niewłaściwego, innego niż właściwy sąd I albo II instancji, termin do wniesienia apelacji będzie zachowany, jeżeli ten inny sąd przed upływem ustawowego terminu do wniesienia apelacji prześle ją sądowi właściwemu lub nada w polskiej placówce pocztowej operatora publicznego korespondencję zawierającą tę apelację i zaadresowaną do sądu wskazanego w art. 369 § 1 KPC.

Zgodnie z art. 371 KPC, sąd I instancji przedstawia niezwłocznie akta sprawy sądowi II instancji. Inaczej zatem niż dotychczas, od 7.11.2019 r., sąd I instancji nie dokonuje sprawdzenia tego, czy wniesiona apelacja posiada braki formalne i nie wzywa do ich usunięcia. Niezwłocznie po otrzymaniu apelacji przesyła ją do sądu II instancji i to ten sąd dokonuje kontroli wniesionego środka odwoławczego pod kątem spełnienia wymagań formalnych, a w przypadku ich stwierdzenia wzywa do ich usunięcia, ewentualnie opłacenia pod rygorem odrzucenia apelacji.

OPLATA

Sądem właściwym do wniesienia opłaty od apelacji jest:

- 1) sąd I instancji, za pośrednictwem którego wnosi się apelację;
- 2) sąd II instancji, który faktycznie apelację będzie rozpoznawał (uiszczenie opłaty od apelacji bezpośrednio w tym sądzie nie stanowi podstawy do odrzucenia apelacji).